

СИСТЕМНІ ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ
В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІSYSTEMIC THREATS TO ECONOMIC SECURITY
IN AN ERA OF GLOBAL INSTABILITY

У статті представлено всебічний аналіз актуальних системних загроз економічній безпеці держави в умовах зростаючої глобальної нестабільності. Виокремлено п'ять ключових векторів системних загроз економічній безпеці за типологічним підходом – гео економічний, енергетичний, фінансовий, соціально-демографічний та інформаційно-комунікаційний, які діють кумулятивно та одночасно на різних рівнях: глобальному, регіональному та національному. На основі критичного осмислення наукових джерел доведено доцільність оновлення стратегічних підходів до формування політики економічної безпеки, особливо в умовах воєнної агресії проти України. Визначено перспективні напрями подальших досліджень, акцентовано на необхідності адаптації міжнародного досвіду до національних умов із урахуванням воєнних викликів і потреб повосного відновлення.

Ключові слова: економічна безпека, глобальна нестабільність, системні загрози, цифрові ризики, фінансова стабільність.

This article explores the complex and multidimensional nature of systemic threats to economic security amid growing global instability. Today's world economy is marked by heightened volatility, making macroeconomic forecasting increasingly difficult and exposing national economies to new forms of vulnerability. Within this context, the study identifies five primary categories of systemic threats – geo-economic, energy, financial, socio-demographic, and information-communication – each of which exerts a simultaneous and cumulative impact across the global, regional, and national levels. Special attention is given to the case of Ukraine, where the full-scale military invasion launched in 2022 has significantly deepened existing structural weaknesses in the country's economic security system. A critical review of academic literature reveals that prevailing models of economic security fall short when applied to conflict-affected or highly volatile environments. Moreover, current research tends to overlook hybrid threats that emerge at the intersection of digital, institutional, and infrastructural vulnerabilities – such as cyber aggression, weaponized energy supplies, institutional breakdowns, and the degradation of critical infrastructure. The paper argues for a revised threat classification system that better reflects contemporary risks, particularly those arising from war and digital transformation. It also calls for the development of integrated national strategies for threat mitigation, supported by reliable monitoring indicators and resilient policy frameworks. In the Ukrainian context, this includes aligning national policy with best international practices, strengthening cooperation with EU institutions, and reinforcing public-private collaboration to ensure stability. The study concludes that adapting to emerging threats requires not only responsive policy tools but also long-term institutional resilience, regulatory modernization, and the ability to anticipate and manage systemic disruptions in an increasingly uncertain global landscape.

Key words: economic security, global instability, systemic threats, digital risks, financial stability.

УДК 351.863:330.341.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.18-29>

Столяренко О.М.¹

д.е.н, доцент,
професор кафедри фінансово-
економічної безпеки,
Національна академія
Служби безпеки України

Stoliarenko Olena

National Academy
of the Security Service of Ukraine

Постановка проблеми. Сучасна світова економіка функціонує в умовах зростаючої нестабільності, що значно ускладнює прогнозування макроекономічних тенденцій, посилює вразливість національних економік і трансформує природу загроз економічній безпеці. Глобальна нестабільність, спричинена низкою кризових явищ – фінансовими потрясіннями, пандеміями, гібридними війнами, кіберзагрозами, масштабною міграцією – зумовлює необхідність перегляду традиційних парадигм економічної політики та формування ефективних механізмів захисту національних економічних інтересів.

У цьому контексті системні загрози економічній безпеці виступають як багатовекторні, взаємозалежні фактори, що впливають на функціонування держави одночасно на глобальному, регіональному та національному рівнях. Вони мають нелінійний, кумулятивний і часто неконтрольований характер, а отже, потребують системного

наукового осмислення. Зростання фінансової нестабільності, збільшення зовнішнього боргового навантаження, порушення логістичних ланцюгів, втрата трудового потенціалу та зростання кіберзагроз – усе це свідчить про появу нових типів ризиків, які неможливо нейтралізувати за допомогою традиційних інструментів економічної політики.

Особливої актуальності ця проблема набуває для держав із відкритою економікою, високим рівнем зовнішньої залежності та політичної вразливості. У випадку України, яка з 2022 року перебуває в умовах повномасштабного вторгнення, питання системних загроз економічній безпеці постає як визначальний елемент збереження державності, економічного суверенітету та соціальної стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічної безпеки активно досліджується як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому середовищі. В Україні концептуальні

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3134-3201>

засади економічної безпеки висвітлюють такі провідні науковці, як О.В. Беляєв [9], В.М. Гейць [10], В.П. Горбулін [11], І.О. Кузнецова [12], О.О. Кюне [12], Е.М. Лібанова [13], Н.М. Літвін [14], І.О. Лукінов [15], О.А. Пугач [5] тощо. У працях зазначених авторів систематизовано поняття економічної безпеки, виокремлено її структурні компоненти (фінансова, енергетична, соціальна безпека тощо), окреслено принципи та інструменти політики в цій сфері.

Водночас сучасна ситуація вимагає перегляду деяких теоретичних положень. Зокрема, недостатньо уваги приділено загрозам, що виникають унаслідок цифровізації, санкційного тиску, транснаціонального потоку капіталу, інституційної деградації та військової агресії. Ці фактори набувають системного характеру, ігнорування якого призводить до неадекватного реагування на кризові явища.

На міжнародному рівні, важливий внесок у теоретичне осмислення економічної безпеки зробили Т. Burt [1], В. Buzan [2], А. Greenberg [4], J. Stiglitz [7], С. Watts [8]. Більшість західних авторів акцентують увагу на глобальних ризиках: гіперглобалізації, технологічній асиметрії, інституційній кризі. Західні дослідження приділяють увагу новітнім загрозам: кібератакам, маніпуляціям з енергоресурсами, економічному шантажу. Однак у більшості таких робіт відсутній фокус на ризиках, що виникають у країнах із високим рівнем воєнної небезпеки.

Повномасштабна агресія росії проти України трансформувала уявлення про економічну безпеку, створивши унікальні умови, які не мають аналогів у світовій практиці. Більшість наукових концепцій не враховують специфіку країн, які одночасно стикаються з воєнними діями, гуманітарними катастрофами та інституційною деструкцією. Відтак виникає потреба: у новій класифікації загроз з урахуванням умов воєнної економіки, кібервразливості, інфраструктурного колапсу; в адаптації зарубіжного досвіду до українських реалій; у розробленні дієвих механізмів моніторингу й реагування на системні загрози з урахуванням євроінтеграційного курсу України.

Таким чином, українське наукове середовище має не лише осмислювати наявні зарубіжні підходи, а й формувати власну інституційну парадигму системної економічної безпеки, що відповідатиме поточним реаліям війни, трансформації та післявоєнному відновленню.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація та критичне осмислення основних системних загроз економічній безпеці держави в умовах глобальної нестабільності, а також розробка практичних рекомендацій для посилення економічної стійкості України у контексті воєнних та поствоєнних трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковому дискурсі останніх десятиліть питання

економічної безпеки дедалі частіше розглядається не лише в категоріях національного захисту, а як складний, багаторівневий і динамічний феномен, що формується під впливом глобальних процесів. Особлива увага приділяється системним загрозам, які в епоху глобальної нестабільності стають не лише чисельнішими, а й більш непередбачуваними.

В умовах трансформації глобального середовища системні загрози потребують комплексного аналізу за окремими напрямками, що дозволить виявити їх вплив на ключові параметри економічної безпеки держави. У сучасних умовах економічна безпека держави дедалі частіше опиняється під впливом загроз, що мають системний характер. Це не лише разові прояви економічної напруженості, а глибоко структуровані ризики, які виникають у результаті взаємодії глобальних, регіональних і національних чинників. До таких загроз належать: фінансова нестабільність, деградація трудового потенціалу, руйнування критичної інфраструктури, цифрова вразливість, соціально-демографічні деформації, інституційна слабкість тощо. Особливістю системних загроз є їхня довготривалість, кумулятивний ефект та здатність взаємно підсилювати одна одну, що унеможлиблює їх вирішення за допомогою конкретних економічних заходів.

Проведене дослідження показує, що системні загрози мають як зовнішнє (екзогенне), так і внутрішнє (ендогенне) походження. На макрорівні ключовими є зовнішні шоки, такі як глобальні фінансові кризи, геополітична напруженість, коливання цін на ресурси, транснаціональна злочинність і порушення глобальних ланцюгів постачання. На мікрорівні загрози виникають внаслідок внутрішньої нестабільності: фіскального дисбалансу, неефективного управління державним сектором, зниження інноваційного потенціалу підприємств, зростання соціальної напруги. Поєднання цих чинників створює особливо небезпечне середовище для національної економіки, особливо в умовах слабкості інститутів та обмеженого доступу до зовнішніх ресурсів.

У контексті класифікації системних загроз варто зазначити, що В.М. Гейць [10] виокремлює такі ключові категорії загроз як фінансові, енергетичні, інформаційні та соціальні. Горбулін В.П. [11] наголошує на особливій ролі гібридних загроз – поєднання військових, інформаційних та економічних засобів тиску. І.О. Лукінов [15] класифікує загрози за їх походженням на внутрішні та зовнішні, а також за тривалістю впливу на короткострокові та довгострокові. Усі автори підкреслюють необхідність системного підходу до аналізу загроз із урахуванням глобальних чинників.

О.А. Пугач виділяє багатокритеріальну класифікацію загроз за такими ознаками: джерело

виникнення, масштаб, тривалість, характер, суб'єкт/об'єкт впливу. Його робота ґрунтується на ієрархічному підході до кожної ознаки [5].

І.О. Кузнецова та О. Кюне [12] пропонують поділяти загрози за багатьма класифікаційними ознаками, серед яких виділяють джерело виникнення, ступінь імовірності, систематичність прояву, величину втрат, можливість нейтралізації, цикл управління.

Н.М. Літвін і Г.Б. Січиокно [14] акцентують на необхідності ідентифікувати як традиційні, так і нові (гібридні, цифрові) загрози. Авторами виокремлюються наступні класифікаційні ознаки: походження, характер, ступінь кризовості, макрорівень загроз.

Після початку повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році Україна опинилася в критичних умовах економічного виживання. Війна зумовила руйнування промислових кластерів, втрачені експортні ринки, масштабне переміщення населення, зростання бюджетного дефіциту та залежність від міжнародної допомоги. У таких умовах системні загрози економічній безпеці не лише зросли кількісно, але й ускладнилися якісно. До традиційних загроз додалися нові – кібератаки на фінансову інфраструктуру, обмеження логістики, дефіцит критичних товарів, психологічне виснаження трудового ресурсу. Ці чинники суттєво змінюють конфігурацію національної безпеки та вимагають оновленого стратегічного підходу.

З огляду на практичну доцільність для аналітики, прогнозування та формування стратегій реагування, вважаємо, що особливої актуальності набуває класифікація загроз за їх типом (рис. 1).

Типологічний підхід дозволяє систематизувати загрози за природою їх виникнення та механізмом впливу на економічну систему; підвищити ефективність державного моніторингу в розрізі конкретних сфер (енергетика, фінанси, безпека даних тощо); сформувані спеціалізовані політики реагування та адаптації до кожного типу загроз, з урахуванням міжгалузевих зв'язків.

Розглянемо більш детально кожен із типів системних загроз економічній безпеці.

Геоелектронні загрози – це ризики, пов'язані зі змінами у глобальному економічному середовищі, які впливають на зовнішньоекономічну діяльність, інвестиційну привабливість, валютну стабільність і розвиток стратегічних галузей. В умовах війни та глобальної нестабільності ці виклики набули особливої актуальності для України. Запровадження масштабних санкцій проти російської федерації, з економікою якої Україна була тісно пов'язана до 2014 року, призвело до втрати важливих ринків збуту, розриву логістичних маршрутів та припинення промислової кооперації. Водночас експортний контроль з боку країн-партнерів обмежує поставки деяких критичних товарів.

Посилення протекціоністських тенденцій у світовій економіці, зокрема з боку США, ЄС і КНР, також ускладнює доступ України до зовнішніх ринків. Введення мит, технічних бар'єрів, надання переваг вітчизняним виробникам – все це створює перепони для українського експорту, особливо в галузях сільського господарства та металургії. До 2022 року Україна відігравала ключову транзитну роль у перевезенні енергоносіїв та вантажів між Європою та Азією. Повномасштабне

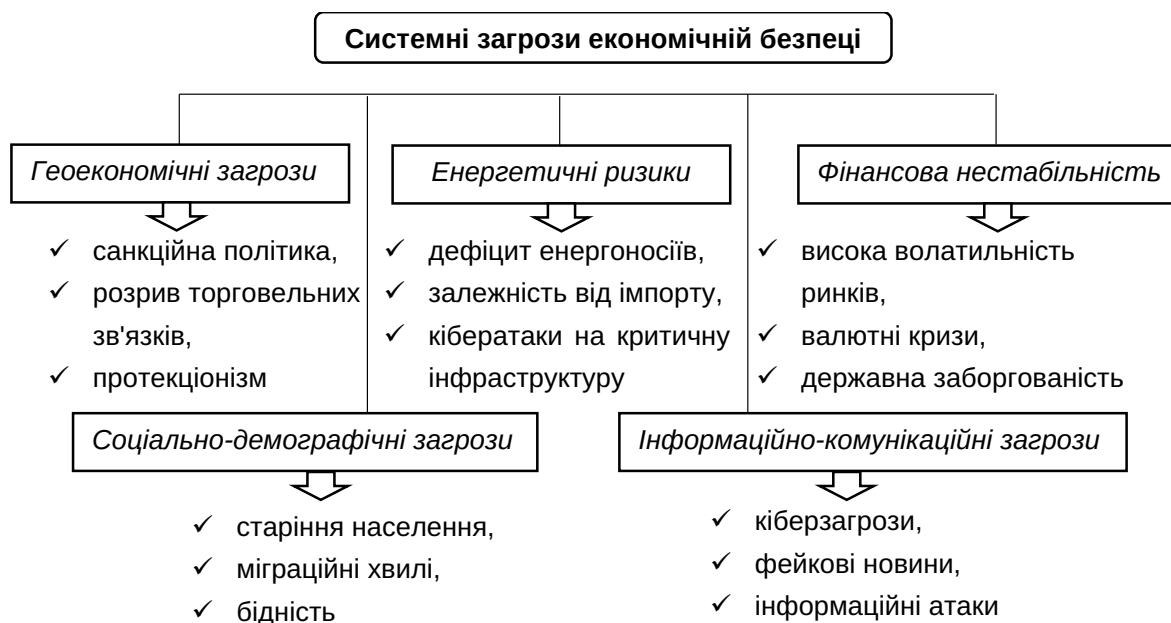

Рис. 1. Класифікація системних загроз економічній безпеці за їх типом

Джерело: узагальнено та доповнено автором

вторгнення та масове знищення інфраструктури призвели до суттєвого скорочення транзиту, втрат валютних надходжень і зниження геоекономічного значення країни.

Окрім цього, через підвищений рівень ризику багато транснаціональних корпорацій – у тому числі автомобільні та ІТ-компанії – призупинили свою діяльність в Україні, що ускладнило локалізацію виробництва та поглибило технологічне відставання. Затримки або припинення постачання імпортованої продукції (медичних засобів, енергетичного обладнання, мікроелектроніки) можуть спричинити критичні внутрішні дисбаланси. Воєнні дії та загроза ескалації впливають також на кредитні рейтинги України, що, попри фінансову підтримку з боку МВФ і ЄС, стримує надходження приватних інвестицій.

Енергетичні ризики, спричинені війною, набули фізичні, економічні та політичні аспекти енергетичної безпеки. Масові обстріли й руйнування енергетичної інфраструктури, перебої у постачанні ресурсів і використання енергетики як інструменту тиску – усе це суттєво впливає на функціонування економіки. За даними Четвертої Доповіді Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4), у період з лютого 2022 року по грудень 2024 року пошкоджено близько 70 % енергетичних об'єктів – зокрема, генеруючих, трансмісійних та теплопостачальних [17].

Блокування традиційних каналів імпорту пального (передусім з РФ і Білорусі) змусило Україну переорієнтуватися на постачання з країн ЄС, Туреччини та Казахстану. Це, у свою чергу, спричинило зростання вартості енергоносіїв і ускладнило балансування внутрішнього енергетичного ринку. Енергетична безпека у цих умовах перетворилася на критичний фактор виживання держави. Інтеграція української енергосистеми в європейську ENTSO-E, запуск проєктів внутрішнього видобутку та накопичення енергії стали відповіддю на виклики, що несли загрозу масштабному колапсу галузі.

Попри кризу, війна активізувала довгоочікувані трансформації: прийнято Національний план дій з відновлювальної енергетики до 2030 року [16], розгорнуто інфраструктуру smart-grid [6], активізувалося впровадження мікрогенерації, зросла енергонезалежність громад. Водночас енергетичні ризики залишаються одним з головних векторів зовнішнього тиску на державу. Їх подолання потребує міжгалузевого підходу – енергетична безпека повинна розглядатися в тісному зв'язку з національною безпекою, бюджетною стабільністю та цифровою трансформацією.

Фінансова нестабільність є однією з ключових системних загроз економічній безпеці, оскільки охоплює весь спектр деструктивних явищ у фінансовій системі, що підбивають її спроможність

забезпечувати ефективний розподіл ресурсів, стабільність грошово-кредитних відносин і стійкість банківського сектору. В умовах глобалізаційних трансформацій фінансова система національних економік функціонує під впливом глобалізаційних трансформацій, що створює ефект ланцюгової реакції: зовнішні шоки (валютні коливання, кризи ліквідності, зростання боргового навантаження, відмивання капіталу) трансформуються у внутрішні загрози фінансової стабільності країни.

Серед основних проявів фінансової нестабільності виокремлюють: коливання валютного курсу, зменшення міжнародних резервів, інфляційні й дефляційні ризики, що впливають на купівельну спроможність населення та викликають соціальну напругу; нестабільність банківського сектору, що проявляється у зростанні проблемних активів та зниженні довіри до фінансових установ; дисбаланси на фінансовому ринку, зокрема зменшення доступу до кредитування; фінансові ризики, пов'язані з хронічним дефіцитом бюджету, зростанням державного боргу та обмеженням фінансового суверенітету. Як зазначає О.В. Бєляєв, фінансова нестабільність є маркером вразливості економіки до шоків, що визначає ефективність національної політики безпеки у фінансовій сфері [9].

У результаті, фінансова нестабільність не лише знижує ефективність економічного управління, а й створює передумови для соціальних потрясінь, політичної дестабілізації та втрати контролю над ключовими інструментами макроекономічної політики. Для України ця проблема особливо актуальна через залежність від зовнішнього кредитування, недостатні резерви та структурний дефіцит бюджету.

Соціально-демографічні загрози становлять критичний компонент системних загроз економічній безпеці, оскільки формують довготривалі негативні тенденції у трудовому, соціальному та інтелектуальному потенціалі держави. Вони не мають швидких механізмів реагування, адже відзначаються інерційністю та кумулятивним ефектом. Серед ключових соціально-демографічних викликів варто виділити:

1) депопуляцію населення, спричинену втратами серед цивільного населення та військовослужбовців унаслідок бойових дій, високим рівнем смертності, низькою народжуваністю, старінням населення та зменшенням частки молоді – все це тисне на пенсійну систему та обмежує трудовий потенціал;

2) масову трудову міграцію до країн ЄС, Канади, США, що призводить до відтоку кваліфікованої робочої сили, особливо з прикордонних та сільських регіонів;

3) соціальну поляризацію, яка проявляється у зростанні розриву між доходами, нерівності у доступі до базових послуг (освіта, медицина,

житло), що стримує внутрішнє споживання й обмежує інвестиційний клімат;

4) зниження рівня людського капіталу, викликане еміграцією молоді й науковців, погіршенням якості освіти та деградацією професійної підготовки зокрема внаслідок впровадження дистанційної освіти.

За словами Е.М. Лібанової, ці загрози мають довготривалий вплив на всі сфери суспільного розвитку, особливо в умовах слабких соціальних інститутів і зростаючих зовнішніх викликів [13]. Повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році поглибило ці ризики до критичного рівня, що ставить під загрозу здатність держави до відновлення, модернізації економіки та збереження людського потенціалу.

Інформаційно-комунікаційні загрози у XXI столітті трансформувалися в повноцінний інструмент гібридної війни, що чинить системний вплив на економічну безпеку. Повномасштабне вторгнення Росії супроводжується масштабними кіберопераціями, спрямованими на дестабілізацію державного управління, порушення функціонування інфраструктури, створення паніки серед населення та дискредитацію державних інститутів. У 2023 році CERT-UA (ДССЗ31) зафіксувала понад 4 300 кіберінцидентів, з яких значна частина стосувалася енергетики, фінансів та урядових сервісів [3].

Групи *Cadet Blizzard* [1], *Sandworm*, *BadPilot* [4] та інші використовували фішингові атаки, шкідливе ПЗ та інструменти впливу через соцмережі та *deep fake* відео для підриву довіри до держави та економічного клімату. За даними *Microsoft Threat Analysis Center* [8], кібератаки активно поєднуються з інформаційними кампаніями, спрямованими на дискредитацію керівництва держави та підрив міжнародної репутації України.

Кіберзагрози набули статусу довготривалого стратегічного ризику, що впливає не лише на IT-сферу, а й на інфраструктурну цілісність, фінансову стабільність і довіру до цифрових сервісів. У цьому контексті цифрова стійкість має бути одним із пріоритетів економічної політики під час воєнного стану та післявоєнної відбудови держави.

Висновки. У ході проведеного дослідження встановлено, що системні загрози економічній безпеці на сучасному етапі набули складного, багаторівневого характеру та виявляються через взаємодію чинників гео економічного, енергетичного, фінансового, соціально-демографічного та інформаційно-комунікаційного порядку. В умовах глобальної нестабільності, що загострюється повномасштабними воєнними конфліктами, пандеміями, енергетичними шоками та стрімкою цифровою трансформацією, традиційні підходи до оцінки економічної безпеки втрачають свою ефективність.

Гео економічні загрози посилюються через руйнування глобальних логістичних ланцюгів, зростання кількості санкційних обмежень, поширення протекціоністських практик і фрагментацію світового економічного простору. Для України в умовах зовнішньої агресії РФ надзвичайно важливою є переорієнтація зовнішньоекономічної політики на ринки безпеки та стратегічне партнерство з країнами Заходу. Енергетичні ризики, зокрема цілеспрямовані атаки на об'єкти критичної інфраструктури та залежність від імпорту енергоносіїв, виводять енергетичну безпеку на рівень ключового чинника економічної стійкості.

Фінансова нестабільність проявляється через зростання державного боргу, інфляційний тиск, коливання валютного курсу та ризики фіскального дисбалансу. Зовнішня фінансова підтримка відіграє критичну роль, однак її ефективність залежить від здатності внутрішньої системи управління адекватно і прозоро реагувати на виклики. Соціально-демографічні загрози загострюються під впливом демографічного спаду, міграційних процесів, поглиблення бідності та соціальної нерівності. Втрата людського капіталу знижує довгострокову спроможність держави до відновлення та модернізації економіки.

Інформаційно-комунікаційні загрози виходять за межі традиційного розуміння кібербезпеки та перетворюються на інструмент стратегічного тиску. Масові інформаційні кампанії, дезінформація, кібератаки на державні інституції та об'єкти фінансової інфраструктури підривають довіру громадян, створюють панічні настрої і дестабілізують функціонування ключових систем управління.

З урахуванням викладеного, можна стверджувати, що сучасна модель економічної безпеки має ґрунтуватися на принципах багатовимірності, адаптивності та системності. Особливого значення набуває постійний моніторинг динаміки загроз, оцінка їх трансформаційного потенціалу та впровадження превентивних інструментів реагування.

У подальших наукових розвідках доцільно зосередитися на порівняльному аналізі міжнародного досвіду реагування на системні загрози в країнах, що перебувають у стані тривалих збройних конфліктів або економічної турбулентності. Особливу увагу слід приділити можливостям адаптації найкращих практик до українських реалій з урахуванням національних особливостей та інтеграційного вектору розвитку.

Таким чином, сучасні системні виклики вимагають переосмислення державної безпекової стратегії з акцентом на економічну стійкість, інноваційний розвиток та стратегічну кооперацію. Україна, опинившись на передовій глобальних викликів, має унікальний шанс сформулювати власну модель адаптації до системних загроз XXI століття, яка може стати прикладом для інших держав.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Burt T. Ongoing Russian cyberattacks targeting Ukraine. Microsoft. 2023. URL: <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2023/06/14/russian-cyberattacks-ukraine-cadet-blizzard/> (дата звернення: 25.04.2025).
2. Buzan B. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. London: ECPR Press, 2007. 320 p.
3. CERT-UA минулого року опрацювала 4 315 кіберінцидентів. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/cert-ua-minulogo-roku-opracyuvava-4315-kiberincidentiv> (дата звернення: 25.04.2025).
4. Greenberg A. A Hacker Group Within Russia's Notorious Sandworm Unit Is Breaching Western Networks, 2025. URL: https://www.wired.com/story/russia-sandworm-badpilot-cyberattacks-western-countries/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.04.2025).
5. Puhach O.A. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці держави в системі національної безпеки. *Економіка і організація управління*. 2014. № 1-2. С. 209–217. URL: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/1060?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.04.2025).
6. Smart Grid: Україна на шляху до енергетичної революції. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/smart-grid-ukraina-na-shliakhu-do-enerhetychnoi-revoliutsii> (дата звернення: 25.04.2025).
7. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents Revisited: Anti-Globalization in the Era of Trump*. New York: W.W. Norton & Company, 2017. 528 p.
8. Watts C. Russian influence and cyber operations adapt for long haul and exploit war fatigue. Microsoft. 2023. URL: <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2023/12/07/russia-ukraine-digital-threat-celebrity-cameo-mtac/> (дата звернення: 25.04.2025).
9. Бєляев О.В. Система фінансової безпеки держави: монографія. Київ : НДФІ, 2020. 312 с.
10. Гейць В. М. Економічна безпека держави: методологія і практика. Київ : НАН України, 2018. 384 с.
11. Горбулін В. П. Національна безпека України: виклики і перспективи. Київ : НІСД, 2020. 328 с.
12. Кузнецова І.О., Кіуне О.О. Класифікація загроз економічній безпеці підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 3(58) С. 120–128. URL: https://journals.urau.ua/vsed_oneu/article/view/214551/214668 (дата звернення: 25.04.2025).
13. Лібанова Е.М. Соціальна безпека та демографічна стабільність як складові національної безпеки. Київ : Ін-т демографії НАНУ, 2021. 267 с.
14. Літвін Н.М., Січиокно Г.Б. Класифікація актуальних загроз економічній безпеці держави в контексті кризових тенденцій національної економіки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 1(53). С. 171–180. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-171-180>.
15. Лукінов І.О. Стратегія економічної безпеки в умовах глобалізації. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 3. С. 20–32.
16. Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 761-р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.04.2025).
17. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. *Прес-реліз*. №: 2025/ECA/079. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 25.04.2025).

REFERENCES:

1. Burt T. (2023) Ongoing Russian cyberattacks targeting Ukraine. Microsoft. Available at: <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2023/06/14/russian-cyberattacks-ukraine-cadet-blizzard/> (accessed 25 April 2025).
2. Buzan B. (2007) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. London: ECPR Press, 320 p.
3. CERT-UA mynuloho roku opratsiuvala 4 315 kiberintsydentiv [CERT-UA processed 4,315 cyber incidents last year]. Available at: <https://cip.gov.ua/ua/news/cert-ua-minulogo-roku-opracyuvava-4315-kiberincidentiv> (accessed 25 April 2025).
4. Greenberg A. (2025) A Hacker Group Within Russia's Notorious Sandworm Unit Is Breaching Western Networks. Available at: <https://www.wired.com/story/russia-sandworm-badpilot-cyberattacks-western-countries/> (accessed April 25, 2025).
5. Puhach, O.A. (2014) *Klasyfikatsiia ta systematyzatsiia zahroz ekonomichnii bezpetsi derzhavy v systemi natsionalnoi bezpeky* [Classification and systematization of threats to the state's economic security in the national security system]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economy and Organization of Management*, vol. 1–2, pp. 209–217. Available at: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/1060> (accessed April 25, 2025).
6. Smart Grid: Ukraine na shliakhu do enerhetychnoi revoliutsii [Smart Grid: Ukraine on the path to an energy revolution]. Available at: <https://ua-energy.org/uk/posts/smart-grid-ukraina-na-shliakhu-do-enerhetychnoi-revoliutsii> (accessed April 25, 2025).
7. Stiglitz J. (2017) *Globalization and Its Discontents Revisited: Anti-Globalization in the Era of Trump*. New York: W.W. Norton & Company, 528 p.
8. Watts C. (2023) Russian influence and cyber operations adapt for long haul and exploit war fatigue. Microsoft. Available at: <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2023/12/07/russia-ukraine-digital-threat-celebrity-cameo-mtac/> (accessed April 25, 2025).
9. Bieliaiev, O.V. (2020) *Systema finansovoi bezpeky derzhavy: monohrafiia* [The system of state financial security: Monograph]. Kyiv: NDFI, 384 p. (in Ukrainian).
10. Heits, V.M. (2018) *Ekonomichna bezpeka derzhavy: metodolohiia i praktyka* [Economic security of the state: methodology and practice]. Kyiv: NAS of Ukraine, 384 p. (in Ukrainian).
11. Horbulin, V.P. (2020) *Natsionalna bezpeka Ukrainy: vyklyky i perspektyvy* [National security of Ukraine: Challenges and Prospects]. Kyiv: NISD, 328 p. (in Ukrainian).
12. Kuznetsova I.O., Kiune O.O. (2015). *Klasyfikatsiia zahroz ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva*

[Classification of threats to the economic security of the enterprise]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of Socio-Economic Research*, vol. 3(58), pp. 120–128. Available at: https://journals.urau.ua/vsed_oneu/article/view/214551/214668 (accessed April 25, 2025).

13. Libanova E.M. (2021). Sotsialna bezpeka ta demografichna stabilnist yak skladovi natsionalnoi bezpeky [Social security and demographic stability as components of national security]. Kyiv: In-t demografii NANU, 267 p. (in Ukrainian).

14. Litvin N.M., Cichyokno H. B. (2019). Klasyfikatsiia aktualnykh zahroz ekonomichnii bezpetsi derzhavy v konteksti kryzovykh tendentsii natsionalnoi ekonomiky [Classification of actual threats to the state's economic security in the context of crisis trends of the national economy]. *Vchenizapysky Universytetu "KROK" – Scientific Notes of University "KROK"*, vol. 1(53), pp. 171–180. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-171-180> (in Ukrainian).

15. Lukinov I.O. (2016). Stratehiia ekonomichnoi bezpeky v umovakh hlobalizatsii [Strategy of economic security in the context of globalization]. *Ekonomika i prohozuvannia – Economy and Forecasting*, vol. 3, pp. 20–32. (in Ukrainian).

16. Natsionalnyi plan dii z vidnovliuvanoi enerhetyky na period do 2030 roku: Rozporiadzh. Kab. Ministriv Ukrainy vid 13 serpnia 2024 r. № 761-r. [National Action Plan on Renewable Energy for the Period Until 2030: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 13, 2024 No. 761-r.]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-p#Text> (accessed April 25, 2025).

17. Onovlena otsinka potreb Ukrainy na vidnovlennia ta vidbudovu [Updated Assessment of Ukraine's Recovery and Reconstruction Needs]. Pres-reliz. №: 2025/ECA/079. Available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (accessed April 25, 2025).